

ELDIA-konferensen Changing Linguistic Landscapes – Law, Languages and Multilingualism in Context

Mariehamn, Åland 27.9.2012

Ålands fredsinstitut stod den 27 september värd för en internationell akademisk konferens om det föränderliga språkliga landskapet. Konferensen *Changing Linguistic Landscapes – Languages, Law and Multilingualism in Context* äger rum i Mariehamn i anslutning till den Europeiska språkdagen och utgår från ett internationellt forskningsarbete på temat minoritetsspråk och språklig mångfald. Projektet har samordnats av fredsinstitutet med stöd av den Europeiska Kommissionen.

Bland tjugotalet rapportörer ingick professor Fernand de Varennes, från Kanada, senast verksam vid universitetet i Hong Kong och på Maldiverna, dr. Reetta Toivanen, biträdande professor vid universitetet i Helsingfors, Elzbieta Kuzborska från Vilnius och som själv tillhör den polska minoriteten i Litauen samt fredsinstitutets direktör, dr. Sia Spiliopoulou Åkermark.

Minoritetsspråk synes överlag vara på tillbakagång på en global nivå, noterades det med tydliggörande exempel från flera kontinenter vid konferensens upptakt. ”Glesare och tunnare” var ett samlat uttryck för minoritetsspråkens utsatta ställning. Tvärtom framhålls alltmer majoritetsspråkens betydelse för att konsolidera en statlig sammanhållning. Det gäller bl.a. i Litauen. Språkpolitiken är samtidigt inne i ett dynamiskt skede där både europeiska stadgor och nationella språklagar har tillkommit under senare år, till exempel i Sverige, Tyskland och Norge.

- Det finns en stor skillnad mellan språkliga rättigheter på papperet och i verkligheten, intygade Sia Spiliopoulou Åkermark med stöd av forskningsresultaten. Konstitutioner och språklagar förmedlar kollektiva rättigheter till minoriteter och befolkningsgrupper, men det är ofta mycket svårt för en enskild invånare att hävda och påtala brister i detta språkskydd när det behövs.

Motsättningen mellan kollektiva och ibland grundlagsfästa garantier och individuella rättigheterna belystes av professor Michel Doucet från Kanada som också varit praktiserande advokat. Han uppmärksammade också det faktum att trots Kanadas officiella tvåspråkighet finns det ingen skyldighet för enskilda domare i den högsta konstitutionsdomstolen att behärska de båda officiella språken. Iriskan är ett nationalspråk på Irland men saknar all reell rättsverkan för enskilda språkutövare och för samhället i stort, anmärkte professor Doucet.

- I Estland finns det efter sovjetsystemet en stark aversion mot att tillerkänna den stora ryska språkgruppen status som språklig minoritet i landet och kulturautonomin i landet omfattar inte

denna trots flera försök, omtalade Marianne Meiorg från Foundation of Estonian Human Rights Center i Tallinn. Kulturautonomin har hittills utsträckts till estlandssvenskar och den judiska befolkningsgruppen.

Den svenska språkets radikala nedgång i Finland under ett sekel; från att ha talats av nästan 18% till 4,5% av befolkningen var ett exempel som belystes under konferensen och jämfördes med det franska språkets försvagade ställning på nationell nivå i Kanada.

I projektet framgår det också att flera traditionella språkgrupper ej önskar betrakta sig själva som politiska minoriteter, eller ”bråkmakare” och inte sällan distanserar de sig tydligt från nya invandrargrupper och deras krav.

I förbundsrepubliken Tyskland uppmuntras flerspråkighet men uppmärksamheten är mer fokuserad på de nya invandrarnas behov av att lära sig tyska, snarare än det värde som deras språkliga mångfald tillför landet, omtalade Sarah Stephan från Ålands fredsinstitut. Samtidigt ökar behovet av språklig mångfald inom äldreomsorg och sjukvård både i Tyskland och på andra håll.

Ett särskilt område behandlade gällde de etniska minoriteternas media som allmänt sett är marginaliserade och utan större nationellt genomslag medan minoriteterna inte sällan utgör en ”färgklick” i turistbroschyerna.

Konferensen avslutas med en redovisning av Sylvie Rohanova från Europeiska Kommissionen som presenterar EU:s stödmöjligheter för fortsatt forskning om mångspråkighet.

Jörgen Lundqvist

Texten har tidigare publicerats i Tidningen Åland